

עכו העתיקה - עיר מורשת עולם – תשובון

כתבה לאה ישלח

פרק א – הבנה והבעה (50 נק')

1. לפי פתיחת המאמר, החזון של אונסקו הוא – (3 נק')
(ד) להגן על אתרי מורשת התרבות והטבע בעולם ולשמר אותם.
2. א. קבע בנוגע לכל משפט אם אפשר להסיק אותו מן המאמר או לא. (5 נק')
ב. בחר באחד מהמשפטים ונמק את קביעתך, על פי המאמר. (3 נק')

  - (1) מדינת ישראל יכולה להגיש מועמדות לאתרי מורשת עולם רק באמצעות רשות העתיקות.
אי אפשר להסיק.
הנימוק: ההחלטה שתהליך הגשת המועמדות יהיה באחריות צוות מטעם רשות העתיקות קשורה רק לעכו, ואין התייחסות לאתרים אחרים. (שורות 15-18)
  - (2) נפוליאון נכשל בניסיונו לכבוש את עכו.
אפשר להסיק.
הנימוק: ביצוריה המרשימים של עכו עמדו במצור שטיל עליה נפוליאון, כלומר, הוא לא הצליח להכניע את העיר. (שורות 38-39)
  - (3) הבחירה בעכו כאתר מורשת עולם מבטיחה שגשוג פריחה כלכלית של העיר.
אי אפשר להסיק.
הנימוק: עכו תשגשג רק אם פרנסי העיר יגלו רגישות לשימור העיר החיה וישתפו פעולה עם תושביה. כלומר, יש התניה ולא הבטחה. (שורות 44-48)
  - (4) בעכו העתיקה יש שילוב של סגנונות בנייה.
אפשר להסיק.
הנימוק: בתקופת שלטונו של דאהר אל עומר נבנתה עכו מחדש על יסוד המבנים הצלבניים ונוספו לה מבנים האופייניים למזרח. (שורות 33-37) - בטקסט יש עוד הוכחות לכך.
  - (5) עכו בת זמננו היא עיר נמל משגשגת.
אי אפשר להסיק.
הנימוק: בטקסט מסופר שמראשית המאה ה-19 מצבה הכלכלי של העיר הלך והידרדר, ולא צוין שחלה פריחה לאחר מכן. (שורות 39-40)

3. המטרה המרכזית של המאמר היא – (4 נק')
(ג) לדווח על בחירתה של עכו העתיקה לעיר מורשת עולם.
4. א. הסבר על פי קריטריון אחד או יותר מרשימת הקריטריונים שבמסגרת מדוע נבחרה עכו כאתר מורשת עולם. ציין את מספר הקריטריון. (5 נק')

עכו נבחרה כאתר מורשת עולם על פי שני קריטריונים: 2, 4.

קריטריון 2 דורש מפגש בין תרבויות, למשל בתחום האדריכלות, וקריטריון 4 דורש מכלול אדריכלי מיוחד, ואכן מוצאים שבעכו יש מיזוג ייחודי שאין כמותו בעולם, בין המבנים הצלבניים לבין המבנים המזרחיים מן התקופה העותמנית.

[ואולי גם על פי קריטריון 3, הדורש מהאתר להוות עדות ייחודית למסורת של תרבות, עכו היא אכן עדות היסטורית ייחודית ליצירה אנושית המשלבת תרבויות לאורך כ-4,000 שנה, בעיקר בתקופה הצלבנית ובתקופה העותמנית. (שורות 19-21)]

ב. נוסף על ששת הקריטריונים קבע אונסקו שני מבחנים שהאתר צריך לעמוד בהם – מבחן האוטנטיות ומבחן ההגנה.

  - (1) מדוע לדעתך, נקבעו המבחנים האלה? (3 נק')

מבחן האוטנטיות נקבע כדי שהאתר אכן יהיה מיוחד במינו ומקורי, ומבחן ההגנה נועד להבטיח שהמקום יישמר, ולא תהיה הידרדרות במצבו לאחר שיוכרז כאתר מורשת עולמית

- (2) העתק מן המאמר משפט אחד שיש בו התייחסות ל"מבחן ההגנה" הנוגע לעכו העתיקה. (3 נק')
- פעילותה של רשות העתיקות בעכו העתיקה – בשימור המורשת הבנויה של עכו ובהגנה עליה... (שורות 15-16)
- זאת בתנאי שפרנסי העיר ישכילו לשמר את האוטנטיות.. (שורות 46-47)

5. יש הטוענים כי ההכרה בעכו כעיר מורשת עולם עשויה להוות נטל (מעמסה, קושי) על העיר ועל תושביה. הבע את דעתך על טענה זו. היעזר במאמר. (6 נק')

הצעה אחת - הסכמה

ההכרה בעכו כעיר מורשת עולם אכן עשויה להוות נטל על העיר ועל תושביה, כי נדרשים משאבים כספיים ואנושיים רבים על מנת לשמר את האותנטיות של המקום ולהגן עליו סדר העדיפות של הנהלת העיר יצטרך להשתנות, וספק אם יעדיפו להקצות משאבים לשימור העיר, שישא פירות רק בעתיד, על חשבון פתרון הבעיות המיידיות של המקום, למשל חינוך ובריאות.

הצעה שנייה – אי הסכמה

לעכו יש פוטנציאל תיירותי גדול שיישען על העיר העתיקה שיש בה מפגש ייחודי של תרבויות הבא לידי ביטוי בבנייה שהשתמרה במקום. גם אם השימור של המקום יהווה נטל הנהלת העיר ועל תושביה, הם יבינו את הקסם שבמקום שיביא תיירים רבים ועמם שיקום העיר, מסחר פורח ומקומות תעסוקה נוספים, ויסיכמו ליטול על עצמם את הפריקט.

1

6. א. כתוב מסקנה אחת העולה מההשוואה של הנתונים על אוסטריה וניו-זילנד בשני התרשימים. (3 נק')

באוסטריה ובניו-זילנד יותר אתרי מורשת טבע ופחות אתרי מורשת תרבות. אז: באוסטריה ובניו-זילנד פחות אתרי מורשת תרבות ופחות אתרי מורשת טבע מאשר בשאר חלקי העולם.

ב. כתוב מסקנה כללית, העולה מההשוואה בין תרשים 1 לתרשים 2 בנוגע לאתרי מורשת בעולם. (3 נק')

מחצית מאתרי מורשת התרבות מרוכזים ביבשת אירופה, והמחצית האחרת מפוזרת על פני שאר העולם, בעוד שאתרי מורשת הטבע מפוזרים על פני כל העולם באופן שווה יותר.

ג. עיין בתרשים 1, והצע הסבר לפריסת אתרי מורשת תרבות בעולם כפי שהיא מוצגת בו. (3 נק')

ביבשת אירופה השתמרו אתרים שנבנו מאבן ולכן שרדו, ואילו ביבשות אחרות המבנים נבנו מחומרים שלא השתמרו.

אז: ביבשת אירופה האוכלוסייה הייתה יותר גדולה, ולכן הצליחה ליצור יותר יצירות תרבות שנשארו.

ויש עוד אפשרויות להסביר את הפריסה.

7. מטלת סיכום (12 נק')

(תוכן – 50% = 6 נק'; מבנה – 25% = 3 נק'; לשון: מבע ותקינות – 25% = 3 נק')

כתוב סיכום (בהיקף של כ-10 שורות) על ההיסטוריה של עכו העתיקה על פי המאמר.

במאמר "עכו העתיקה – עיר מורשת עולם" מציגות יעל פורמן ויעל אלף את ההיסטוריה של עכו העתיקה, שקיומה נמשך ברציפות כ-4,000 שנה. לאורך המאות ה-12 וה-13 היא הייתה הגדולה והעשירה בערי הממלכה הצלבנית, עיר מסחר ועיר נמל. ישבו בה המלכים הצלבניים, חיו בה נוצרים, יהודים ומוסלמים, ונבנו בה ביצורים ומבנים רבים. בשנת 1291 נכבשה עכו על ידי הממלוכים-המוסלמים, נחרבה ועמדה שוממה 250 שנה. במאה ה-18 שלטו בה העותמנים, והיא נהייתה שוב לחשובה בערי ישראל. השליטים דאהר אל-עמר ואחמד ג'זאר בנו בה מבנים בסגנון מזרחי על גבי המבנים הקודמים וביצרו אותה. מראשית המאה ה-19 מעמדה הלך וירד, ומצבה הכלכלי הידרדר. כיום היא שייכת למדינת ישראל.

פרק ב – אוצר המילים והמשמעים ושם המספר (26 נק')

8.

א. בחר את ההגדרה המתאימה למילה 'אתרים' שבמשפט, ונמק את בחירתך. (2 נק')
 אָתֵר – הגדרה 1 – מקום מסוים, ובעיקר שטח המשמש למטרה כלשהי; מקום שבו התרחש מאורע או אירוע מסוים.
 נימוק: ההגדרה במילון מתייחסת למקום שבו התרחש מאורע מסוים, ובמשפט יש התייחסות לאתרים שאירע בהם משהו מיוחד מבחינה היסטורית, אומנותית או מדעית.

ב. השווה בין הערכים בשני המילונים על פי שני קריטריונים שתבחר. (4 נק')

מה שנקרא בטבלה בסוגריים לא גוייכים לציון כבינה.

רוב מילים	אבן שושן	הערך
מילה מנוקדת ומילה לא מנוקדת	מילה מנוקדת	פרטים דקדוקיים
חלק דיבר (שם); מין (ז'); ריבוי (אתרים); נסמך יחיד (אתר-); שורש (א.ת.ר)	מין (ז'); נסמך יחיד (אתר-); ריבוי (אתרים); נסמך רבים (אתר-)	אטימולוגיה
אין	ארמית	תחום חיים
מצוין (ביולוגיה)	מצוין (בארכיאולוגיה); (במחשבים ובאינטרנט)	מקור המובאות (הדוגמאות)
לשון ימינו	לשון חז"ל (זבחים ט); לשון ימינו	רובד לשוני (של ההגדרות)
לשון ימינו	לשון חז"ל ^(ט) ; לשון ימינו	רכיבי ההגדרה
מובאת הגדרה מתחום הביולוגיה שאינה מופיעה ב"אבן שושן".		

ג. (1) השלם את המילה המתאימה: אתר או מקום. (2 נק')

-מאיזה מקום אתה בארץ?
 -הפארק הלאומי הוכרז כאתר תיירות
 -נושא זה תופס מקום חשוב בדיון הציבורי.
 -מסביב לאתר הבנייה הוקמה גדר גבוהה ועליה שלט "סכנה".

(2) ציין את ההבדל במשמעות בין המילים אתר ומקום. היעזר במשפטים שלעיל. (2 נק')
 המילה "מקום" היא מילה כללית ויכולה לשמש גם במשמעות מופשטת, ואילו המילה "אתר" משמשת רק לציון שטח פיזי המשמש למטרה מסוימת.

9.

המר את המילה אנושית / אנושי במילים אחרות באופן שתישמר המשמעות שבהקשר. (2 נק')
 (1) גאונות היצירה של בני האדם (האדם).
 (2) כל אדם בכל מצב זכאי ליחס לבבי (רחמן, הוגני, נעים, אוהב... ועוד)

01.

א. תקופת שיא = תור הזהב (שורה 29), תקופת פריחה (שורה 41). (1 נק')
ב. שנה את המשפט כך שיתאר מעבר מתקופת שפל לתקופת שיא. (2 נק')
 מעמדה של עכו הלך והשתפר (עלה בהדרגה), ומצבה הכלכלי הוטב (התאושש, השתפר) בד בבד עם שגשוג (עליית, פריחת, וגם – דעיכת) האימפריה העותמנית.

11.

א. ציין ארבעה צירופים או מילים המביעים ייחוד, בולטות, העצמה (מתוך 'רשימת הקריטריונים'). (2 נק')
 יצירת מופת, גאונות היצירה, התפתחות חשובה ומשמעותית, עדות ייחודית, דוגמה יוצאת דופן, שלב חשוב, איכות יוצאת מהכלל.
ב. הסיבה לריבוי צירופים ומילים כאלה. (2 נק')
 הרצון להדגיש שאתר מורשת צריך להיות מיוחד במינו, נעלה בתכונותיו, שיהיה חשוב ויוצא דופן מכלל האתרים ההיסטוריים.

21.

א. להיות מושתתת – (1) להתבסס (1 נק')
ב. ישכילו – (2) ינהגו בתבונה (1 נק')

31.

שם המספר (אג 1-4 צריך להעתיק עם הנקודה) (5 נק')
 (1) וּשְׁתִּים (שנה – נקבה)
 (2) שְׁמוֹנֶה מאות (מאה – נקבה < נ)
 (3) יָשָׁש (הנחיה – נקבה)
 (4) שֶׁבַע (אלף) שבעה עשר אלף שלוש מאות חמישים וחמישה (אלף – זכר) (2 נק' מתוך ה-5)

41.

(שאלה זו הפכה לסעיף 4 בשאלה 13)

פרק ג – תחביר ומערכת הצורות (24 נק' – 6 נק לכל שאלה)

- 51.** א. סוג המשפט א. איחוי א. מורכב א. פשוט א. פשוט (1 נק' X 4)
 ב. (1 סיבה ותוצאה (1 נק')
 (2) לכן, משום ש, נובע מ, בשל (1/4 נק' X 4 = 1)

- 61.** התפקיד התחבירי של המילה (1 נק' X 6)
 א. משלים פועל א. נושא א. משלים שם א. נושא א. משלים פועל א. משלים שם

- 71.** א. (1 נק' X 4)

בשנת 1999 חתמה מדינת ישראל על האמנה, ומאז הוכרזו חמישה אתרים בארץ כאתרי מורשת עולם.

- ב. א. שתי תקופות הפריחה של עכו השתמרו בעיר בת ימינו בדרך יוצאת דופן. (2 נק')

- 81.** (1 נק' X 6)

- א. (1) א. עכו העתיקה – שם ותואר א. רשות העתיקות - סמיכות
 (2) א. 'העתיקה' – מתארת משהו קדום
 א. 'העתיקות' – מציינת חפצים ישנים מימים עברו, מן ההיסטוריה הרחוקה.

- ב. (1) יוצא דופן מבחינת המבנה: ערי-ארץ-ישראל (שרשרת סמיכויות. השאר – צירוף סמיכות + שם תואר)
 (2) להוסיף יידוע: עיר הנמל החשובה

- 91.** (1/2 נק' X 12 = 6 ק')

	המילה	השורש	מילים נוספות מאותו השורש
1	מסורת	מ-ס-ר	נמסור
2	ארגון	א-ר-ג-נ	התארגנות
3	איתור	א-ת-ר	יאתר
4	מְגִישִׁים	נ-ג-ש	התנגשות
5	נבחן	ב-ח-נ	הבחנה
6	תחום	ת-ח-מ	מתחם

- 02.** (2/3 נק' X 9 = 6 נק')

	המילה	השורש	הבניין	פועל נוסף מאותו בניין
1	ייכללו	כ-ל-ל	נפעל	נכללו
2	להציל	נ-צ-ל	הפעיל	יצילו
3	קדמה	ק-ד-מ	קל	תקדמו (מילה זו צריכה לקרוא)

- 12.** (0.5 נק' לכותרת X 4; 0.4 נק' לכל שם פעולה X 10)

הפעיל	פיעל	התפעל	נפעל
הכרה	עיצוב	השתלשלות	הימשכות
הכרזה	בקרה	ה(ת)דרדרות	היצמדות
הבדל	תכנון		

- 22.** א. המשמעות – מקום (1 נק')
 ב. בסיס וצורה סופי: ספרייה, פעוטון, נגרייה
 שורש ומשקל: מסגד, מנהרה, מבצר (0.5 נק' X 8 = 4 נק')
 ג. מדרחוב – הלחם בסיסים (1 נק')